

GAZZE SALDIRILARININ KADIN HAKLARI, ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUĞUN ÜSTÜN YARARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

An Analysis of the Gaza Attacks in Terms of Women's Rights, Children's Rights, and the Best Interests of the Child

Gökhan ÇELİK*

Öz: Bu çalışma Gazze'deki çatışmaların; kadın hakları, çocuk hakları ve çocuğun üstün yararı üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, kadınların ve çocukların yaşama hakkı, sağlık, eğitim ve güvenlik gibi temel haklarının çatışma ortamında nasıl tehdit edildiği ele alınmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu/United Nations Children's Fund (UNICEF) ve diğer uluslararası kuruluşların raporları ile akademik kaynaklar incelenmiştir. Sağlık altyapısının zarar görmesi, kadınların güvenli doğum yapma ve sağlık hizmetlerine erişim hakkını olumsuz etkilemesinin yanı sıra; kadınlar, cinsel şiddet ve psikolojik baskılara maruz kalmaktadır. Çocuklar ise ölüm, yaralanma, psikolojik travma ve eğitim hakkından mahrum kalma gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Eğitim kurumlarının zarar görmesi ve sağlık hizmetlerine erişimin kısıtlanması, çocukların gelişimini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kapsamında güvence altına alınan "çocuğun üstün yararı" ilkesi ihlal edilmekte; çocukların güvenli bir çevrede büyüme, sağlık ve eğitim hakkı gibi temel haklarına erişimi sağlanamamaktadır. Sonuç olarak, Gazze'deki çatışmaların kadınlar ve çocuklar üzerinde fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutlarda derin etkiler yarattığı ve bu durumun uluslararası hukuk ve insan hakları bağlamında çözüm gerektirdiği ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gazze, İnsan Hakları, Kadın Hakları, Çocuk Hakları

Abstract: This study aims to examine the effects of the conflicts in Gaza on women's rights, children's rights, and the best interests of the child. The study addresses how the fundamental rights of women and children, such as the right to life, health, education, and security, are threatened in a conflict environment. Reports from the United Nations (UN), World Health Organization (WHO), United Nations Children's Fund (UNICEF), and other international organizations, along with academic sources, have been reviewed. The destruction of healthcare infrastructure negatively impacts women's right to safe childbirth and access to healthcare services, while women are also subjected to sexual violence, and psychological pressure. Children face issues such as death, injury, psychological trauma, and deprivation of their right to education. Damage to educational institutions and restricted access to healthcare negatively affect children's development. Furthermore, the principle of the "best interests of the child," guaranteed under the United Nations Convention on the Rights of the Child, is being violated, and children's access to basic rights such as growing up in a safe environment, and the rights to health and education, cannot be ensured. In conclusion, the conflicts in Gaza have a profound physical, psychological, and social impact on women and children, and this situation calls for a solution within the framework of international law and human rights.

Keywords: Gaza, Human Rights, Women's Rights, Children's Rights

* Okul Müdürü (Yüksek Lisans Mezunlu), Milli Eğitim Bakanlığı, gokhancelik2510@gmail.com, ORCID: 0009-0007-5314-922X

Makale Geliş Tarihi: 27.03.2025, Makale Kabul Tarihi: 1.07.2025

DOI: 10.59162/tihek.1666616

GİRİŞ

Gazze’de uzun yıllardır devam eden çatışmalar, bölgedeki siviller üzerinde ciddi insani sonuçlar doğurmuş, özellikle kadınlar ve çocuklar bu süreçten en fazla etkilenen kesim olmuştur. Çatışma ortamlarında kadınların ve çocukların temel insan haklarına erişimleri kısıtlanmakta; yaşama hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı ve güvenlik gibi temel haklar ciddi şekilde tehdit altında kalmaktadır (Olğaç, 2024: 90). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonunun (UNICEF) verilerine göre (2024), Gazze’deki çatışmalarda hayatını kaybedenlerin büyük bir kısmını kadınlar ve çocuklar oluşturmaktadır. Savaş ve çatışma ortamlarında çocuklar fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini sürdürebilmek için özel koruma ve desteğe ihtiyaç duymaktadır. Çatışmaların çocuklar üzerindeki doğrudan etkileri arasında yaralanmalar, ölüm, yerinden edilme ve psikolojik travmalar yer alır; dolaylı etkiler ise eğitim hakkından mahrum kalma, temel sağlık hizmetlerine erişememe ve yetersiz yaşam koşulları gibi sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır (Save the Children, 2019).

Kadınlar ise savaş ortamlarında en savunmasız gruplardan biri olarak kabul edilmekte ve güvenlik, sağlık hizmetlerine erişim, cinsel şiddet ve ekonomik bağımsızlık gibi alanlarda ciddi hak ihlalleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) raporlarına göre, Gazze’de sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan aksaklıklar, özellikle hamile kadınların ve doğum yapan annelerin sağlığını tehlikeye atmaktadır (WHO, 2023). Yeterli sağlık hizmetlerine erişememek, doğum sırasında komplikasyonların artmasına, anne ve bebek ölümlerinin yükselmesine neden olmaktadır. Ayrıca, temel hijyen malzemelerine ve güvenli içme suyuna erişim eksikliği, kadınların ve çocukların sağlık sorunlarını daha da derinleştirmektedir. Çatışmalar sırasında kadınların cinsel şiddete maruz kalma riski de artmakta; bu durum kadınların hem fiziksel hem de ruhsal sağlıklarını olumsuz etkilemektedir.

Çocuk hakları, modern insan hakları hukukunda özel bir yere sahiptir ve çocukların korunması uluslararası hukukun temel prensiplerinden biri olarak kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BMÇHS), çocukların yaşama hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı ve güvenlik hakkını garanti altına almakta ve taraf devletlere bu hakların korunması için yükümlülükler getirmektedir. Ancak Gazze’deki mevcut koşullar, BMÇHS’nin öngördüğü koruma mekanizmalarının etkili bir şekilde uygulanamadığını ortaya koymaktadır. Çatışma ortamında çocukların eğitim haklarından mahrum kalması, beslenme ve sağlık hizmetlerine erişim eksikliği, çocukların sağlıklı gelişimini doğrudan tehdit

etmektedir. Özellikle yerinden edilme, aile bireylerinin kaybı ve güvenli yaşam ortamının sağlanamaması, çocuklarda derin psikolojik travmalara yol açmaktadır (Mason, 2022: 6-10).

Çocuğun üstün yararı ilkesi, uluslararası çocuk hakları hukukunda temel bir prensip olarak kabul edilmekte ve çocukların tüm karar ve politik süreçlerde öncelikli olarak korunmasını öngörmektedir. Gazze'deki çatışmalar ise çocukların üstün yararını doğrudan ihlal etmekte; çocukların fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişimlerini sürdürebilmeleri için gerekli olan güvenli ortam sağlanamamaktadır. Eğitim kurumlarının zarar görmesi, sağlık altyapısının yetersizliği ve temel insani hizmetlerin sunulmasındaki aksaklıklar, çocukların gelişimini sekteye uğratmaktadır. Ayrıca çatışma ortamında çocuklar ailelerinden ayrılmakta, yetim kalmakta veya insan ticareti gibi tehlikelere açık hale gelmektedirler.

Benzer biçimde, kadınlar da çatışma ortamında eşitsizliğe dayalı özel risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Gazze'de yaşanan sağlık altyapısındaki çöküş, kadınların temel sağlık hizmetlerine erişimini kısıtlamakta ve doğum sırasında yaşanan komplikasyonların artmasına neden olmaktadır. Özellikle hamile kadınlar ve doğum yapan anneler, güvenli doğum yapma imkânlarından yoksun kalmakta; bu durum anne ve bebek ölümlerinde artışa yol açmaktadır (WHO, 2023). Bunun yanı sıra, kadınlar çatışma sırasında cinsel şiddet, zorla evlendirilme ve insan ticareti gibi ciddi tehditlerle de karşı karşıya kalmaktadırlar. Güvenli içme suyuna ve hijyen ürünlerine erişimde yaşanan sorunlar, kadınların ve çocukların sağlıklarını doğrudan etkilemektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, Gazze'deki çatışmaların kadın hakları, çocuk hakları ve çocuğun üstün yararı üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Çatışmaların kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkileri, yalnızca fiziksel zararlarla sınırlı kalmayıp, psikolojik ve sosyal boyutlarıyla da derinleşmektedir. Bu bağlamda, uluslararası hukuk mekanizmalarının ve insani yardım politikalarının Gazze'deki kadın ve çocuk haklarını koruma noktasında nasıl etkin bir şekilde kullanılabileceği ele alınacak; kadın ve çocukların yaşama hakkı, güvenlik, sağlık ve eğitim gibi temel haklarının korunmasına yönelik konular üzerinde durulacaktır. Kadın ve çocuk haklarının korunması, yalnızca insani bir sorumluluk değil; aynı zamanda uluslararası toplumun yükümlülüğü olarak ele alınmalıdır. Gazze'de yaşanan insan hakları ihlalleri karşısında etkili ve sürdürülebilir çözümler geliştirilmesi, hem bölgesel barış hem de küresel adalet açısından kritik bir öneme sahiptir.

I. ULUSLARARASI HUKUK BAĞLAMINDA GAZZE'DEKİ DURUM

Filistin, Osmanlı yönetimi altında 402 yıl kaldıktan sonra, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından İngiliz manda yönetimine geçmiş ve Siyonist hareketin desteklediği politikalar sonucunda 1948'de İsrail Devleti kurulmuştur (Özer, 2023: 583). Bu süreç, Arap-İsrail savaşlarına yol açmış ve İsrail'in topraklarını genişletmesiyle sonuçlanmıştır. Filistin toprakları, tarih boyunca stratejik ve dini önemi nedeniyle uluslararası çatışmaların merkezi olmuştur (İncili ve Karagöz, 2023: 464) 1947'de BM tarafından önerilen bölünme planı, Yahudi nüfusun Filistin topraklarının sadece %7'sine sahip olmasına rağmen, %56,42'sinin İsrail'e tahsis edilmesiyle Filistinliler aleyhine işlemiştir (Arı, 2012: 277). 1948'den itibaren yaşanan savaşlar ve İsrail'in yayılmacı politikaları, Filistinlileri göç etmeye zorlamış ve Gazze Şeridi dahil olmak üzere işgal ve abluka politikaları uluslararası hukuku ihlal eder şekilde devam etmiştir (Sultanzada, 2021: 76; Aktaran: Özer, 2023: 589). Günümüzde Filistin sorunu, küresel güçlerin çıkarları doğrultusunda şekillenen politikalarla çözümsüz kalmakta ve uluslararası çabalar barışın sağlanması konusunda yetersiz kalmaktadır (Özer, 2023: 584). Bu tarihsel süreç, Filistin topraklarında süregelen çatışmaların temelini oluşturmuş ve özellikle Gazze Şeridi'nde yoğunlaşan saldırılar, sivillerin yaşamını doğrudan etkilemeye devam etmiştir.

İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları, çocukların yaşama hakkını doğrudan tehdit etmektedir. Özellikle BM raporlarına göre, saldırılarda ölenlerin yüzde 70'ini çocuk ve kadınlar oluşturmaktadır (TRT Haber, 2023). Ayrıca sağlık hizmetlerine yönelik saldırılar ve hastanelerin yok edilmesi, çocukların sağlığına erişimlerini engelleyerek sağlık hakkının ihlal edilmesine neden olmaktadır. Birçok çocuk sağlık hizmetlerine erişemediği için sağlık sorunları yaşamakta ve bu sorunlar ölümle sonuçlanabilmektedir (Avcı, 2024: 579; WHO, 2023). Saldırıları yalnızca anlık can kayıplarına yol açmakla kalmayıp, aynı zamanda savaşın uzun vadeli etkilerini de ortaya çıkarmaktadır. Özellikle çocuklar hem fiziksel hem de psikolojik açıdan en savunmasız grup olarak büyük zarar görmektedir.

Savaş, insan yaşamını her yönüyle etkileyen bir trajedi olup, sadece fiziksel değil, toplumsal ve kültürel yapıları da tahrip etmektedir. Özellikle çocuklar, bu süreçte en savunmasız grup olarak büyük zarar görmektedir (Derince, 2019: 58). Savaşların çocuklar üzerindeki etkisi, onların masumiyetini hedef alan acımasız eylemlerle daha da derinleşmektedir. Çocuklar, savaşların sonucunda tecavüz, ölüm veya yetim kalma gibi trajik olaylarla karşılaşmakta ve bu durum hem bireysel sağlıklarını hem de toplumsal geleceği tehdit etmektedir (Özservlet ve Sirkeci, 2016). Çatışmaların etkileri, çocukların fiziksel ve psikolojik sağlığı üze-

rinde uzun vadeli hasarlar bırakabilmekte ve bu durum, gelecekteki toplumları da derinden etkileyebilmektedir (Deputy vd., 2022: 69-70). Çatışmaların çocuklar üzerindeki etkileri yalnızca fiziksel yaralanmalarla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda dolaylı yollarla da yaşamlarını derinden etkilemektedir. Özellikle yaşam koşullarının kötüleşmesi, ailelerinden kopmaları ve temel hizmetlerden mahrum kalmaları, çocukların geleceğini tehdit etmektedir (Derince, 2019: 59-61).

Silahlı çatışmaların çocuklar üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı etkileri vardır. Doğrudan etkiler, ölüm, yaralanma, psikolojik travmalar ve yerinden edilme gibi sonuçları içerirken, dolaylı etkiler daha geniş bir yelpazede ortaya çıkmaktadır. Yetersiz yaşam koşulları, çevresel tehlikeler, aileden ayrılma ve alt-yapının tahrip olması gibi faktörler, çocukları daha fazla tehdit etmektedir (Kadir vd., 2018: 1-2). Dolaylı etkiler, doğrudan etkilerden daha fazla zarar verebilmekte ve çocukların sağlığını daha uzun süre etkileyebilmektedir (Save the Children, 2019). BM, çocuklara yönelik ciddi ihlaller olarak belirlediği 6 temel ihlal arasında, çocukların öldürülmesi, asker yapılması ve cinsel şiddet gibi ağır ihlalleri tanımlamaktadır. Benzer şekilde, savaş ortamında kadınlar da ciddi hak ihlalleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Göç etmek zorunda kalan kadınlar ve çocuklar, yalnızca fiziksel kayıplar değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlarla da mücadele etmek zorunda kalmaktadır (Hamamra, Mahamid & Bdier, 2025, s. 5-8).

Suriye'deki savaş ve buna bağlı olarak gerçekleşen iç göç, özellikle kadınlar ve çocuklar üzerinde derin etkiler bırakmaktadır. Pek çok kadın ve çocuk, insanlık dışı koşullar altında göç etmek zorunda kalmış veya göçe yönlendirilmiştir. Bu mecburi yer değişimi, hem varılan ülke ya da ülkeleri hem de Suriyeli kadınlar ve çocukları toplumsal, ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel boyutlarda etkilemiştir. Bu durumu hafifletmek adına çeşitli önlemler alınmakta ve çalışmalar yürütülmektedir (Tulumtaş ve Şimşek, 2024: 343-344). Ancak birçok yerde yasalar mevcut olmasına rağmen sıklıkla göz ardı edilebilmektedir. *"...sicilleriyle övünen ülkelerde bile cinsel taciz ve istismarın işyerlerinde, kamusal alanlarda ve evlerde varlığını sürdürdüğünü bilinmektedir."* (Guterres, 2018; Karanfiloğlu, 2019). Bu insani krizler karşısında uluslararası hukuk, kadın ve çocukların korunması için belirli düzenlemeler getirirse de mevcut uygulamalar çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. İnsan hakları ve insancıl hukuk çerçevesinde, savaş mağdurlarının korunması için daha etkili önlemlerin alınması gerekmektedir (Süer, 2024: 433).

Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Uluslararası İnsancıl Hukuk, insanın yaşamını koruma amacı doğrultusunda ortak ilkeleri benimsemelerine rağmen,

birbirinden ayrı iki hukuk disiplini olarak gelişmiştir. Genel olarak biri barış dönemlerinde, diğeri ise savaş koşullarında uygulanacak kurallar bütünü olarak değerlendirilmiştir. Ancak günümüzde, bu iki hukuk dalının birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu vurgulanmakta ve insan hakları hukukunun, çatışma durumlarında da geçerliliğini sürdürdüğü kabul edilmektedir (Süer, 2024: 435).

II. GAZZE'DE KADIN HAKLARININ İHLALİ

Savaş dönemlerinde kadınlar, kişisel güvenlik, temel haklar ve kaynaklara erişim açısından büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Farklı yaş gruplarındaki kadınları tehdit eden en önemli risklerden biri, savaşın doğrudan yol açtığı olumsuz etkilerdir. Çatışma ortamında kadınlar; bulaşıcı hastalıklar, beslenme ve barınma sorunları, cinsel şiddet, üreme sağlığı problemleri, çevresel sağlık tehditleri, kronik ve psikiyatrik hastalıklar gibi çeşitli sağlık riskleriyle yüzleşmektedir. Silahlı çatışmaların sonuçları, erken yaşta gebeliklerden obstetrik komplikasyonlara, tescavüzden HIV/AIDS gibi bulaşıcı hastalıkların yayılmasına, farklı türlerde şiddetten çocuk yaşta evliliklere kadar geniş bir yelpazede kadınların yaşamlarını olumsuz etkilemektedir. Tüm bu etkiler, kadınların hem fiziksel hem de psikolojik, duygusal ve sosyal açıdan uzun vadeli zararlar görmesine neden olabilir (Dinçer ve Erciyas, 2022; Tulumtaş ve Şimşek, 2024). Ayrıca savaş ortamı, kadınların genel güvenliğini tehdit ederken, özellikle hamile kadınlar için ciddi sağlık riskleri doğurmaktadır. Gazze'de binlerce hamile kadın bulunmaktadır ve her gün yüzlercesi doğum yapmaktadır. İşgal altında hamilelik veya doğumla ilgili komplikasyonlar yaşamaları ve ek tıbbi bakıma ihtiyaç duymaları muhtemel gözükmektedir. Fakat kadınlar emniyetli bir durumda doğum yapabilmek ve dünyaya gelen yavrularına gerekli olan sağlık hizmetine ulaşamamaktadırlar. Yeterli sağlık hizmetine ulaşamama durumunda anne ve bebek ölümlerinde artış görülmesi de beklenen bir durum olmaktadır. Hastanelerde de yeterli yakıtın olmamasından kaynaklı yüzlerce prematüre bebeğin hayatı tehlike altında olmaktadır (WHO, 2023; ReliefWeb, 2023). Bu sağlık krizinin yanı sıra, savaşın yol açtığı belirsizlik ve zorlu yaşam koşulları kadınların ruh sağlığını da ciddi şekilde etkilemektedir.

7 Ekim sonrası kadınlar arasında depresyon başta olmak üzere stres düzeyinde belirgin bir artış yaşandığı rapor edilmiştir. Temel yaşam kaynaklarının eksikliği ve geleceğe dair belirsizlik, kadınlarda yoğun depresyon belirtilerine neden olmaktadır. Bu durum duygusal tükenmişlik, çaresizlik hissi ve yaşamdan kopma gibi psikolojik sorunlarla kendini göstermektedir (UN Women, 2024; Sönmez ve Hocaoglu, 2024: 98). Sürekli yer değiştirme zorunluluğu, güvenli bir alan bulamama ve fiziksel şiddete maruz kalma korkusu, kadınlarda yaygın anksiyeteye

yol açmaktadır. Özellikle su ve sanitasyon hizmetlerinin yetersizliği, hijyen koşullarını olumsuz etkileyerek kadınların sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Gazze’de suya erişim zaten sınırlıyken, mevcut çatışmalar nedeniyle bölgedeki su tedariki %7’ye kadar düşmüştür. Hamile ve emziren kadınlar için bu durum sağlık açısından ciddi riskler oluşturmaktadır (UN Women, 2024; Sönmez ve Hocaoglu, 2024).

Kadınlar, cinsel sağlık ve üreme sağlığına yönelik artan stres, kaygı ve düşük özsaygı ile mücadele etmektedir. Stresin artışı, düşük ve ölü doğum gibi gebelikle ilgili komplikasyon risklerini yükseltirken, sağlık hizmetlerine erişimdeki eksiklik, yenidoğan ve çocuklar arasında hastalık ve ölüm oranlarını artırmaktadır. Bu durum annelerde kaygı ve üzüntüye sebep olmakta ve doğum sonrası depresyon riskini artırmaktadır (ACAPS, 2024; Sönmez ve Hocaoglu, 2024: 98). Sağlık hizmetlerinin yetersizliği, kadınların doğum sonrası komplikasyonlarla başa çıkmasını zorlaştırırken, kişisel hijyenlerini koruma konusunda da ciddi engeller yaratmaktadır. Menstrüasyon ürünlerinin eksikliği, kadınları sağlıklı ve geçici yöntemlere yönlendirirken, birçok kadın banyo yapma imkanından yoksun kaldığı için bit ve uyuz gibi sorunlarla mücadele etmektedir. Bu hijyen eksikliği, göç etmek zorunda kalan kadınlar için daha da büyük zorluklar yaratmakta ve onların fiziksel ve psikolojik sağlıklarını olumsuz etkilemektedir (UN Women, 2024; Sönmez ve Hocaoglu, 2024).

Göç eden birçok kadın, bulundukları bölgede doğum yapmak zorunda kalmakta veya sağlıklı koşullar altında hamilelik sürecini geçirmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre, göç eden kadınların gebelik sürecinde gerekli bakımları alamadığı, sağlık hizmetlerinden faydalanarak doğum yapabilenlerin sayısının oldukça düşük olduğu ve doğum sonrası bakımın da yeterli düzeyde sağlanmadığı belirlenmiştir (Islam ve Gagnon, 2016: 347). Göç eden kadınların karşılaştığı bu zorlukların yanı sıra, savaş ortamı kadınları ve kız çocuklarını farklı şekillerde de olumsuz etkilemektedir. Bunlardan biri de çocuk yaşta zorla evlendirilme riskinin artmasıdır (UNICEF, 2023).

Savaş ve çatışma bölgelerinde çocuk yaşta zorla evlendirilme oranları yükselmektedir. Bu süreçlerde kız çocukları okullarından alınarak evliliğe zorlanmakta, aileleri ise karşı çıkmaları durumunda tehdit edilmekte veya öldürülmektedir. Bazı aileler, kızlarını koruma amacıyla erken yaşta evlendirmeyi tercih etmektedir (UN Women, 2023). Ayrıca kadınlar ve kız çocukları zaman zaman savaşlarda asker olarak da kullanılmaktadır. Durumla ilgili şu örneği verecek olursak Sri Lanka’da aileler, kızlarının askere alınmasını önlemek için evli olmaları ge-

rektiğine inanmış ve bu nedenle erken yaşta evlendirme yoluna gitmiştir (Fokus Women, 2015; Tulumtaş ve Şimşek, 2024: 344).

Savaş, yalnızca zorla evlilik gibi toplumsal sorunlara neden olmakla kalmayıp, aynı zamanda kadınlara yönelik sistematik cinsel şiddetin bir savaş silahı olarak kullanılmasına da yol açmaktadır. BM Cenevre Komisyonu tarafından insanlığa karşı suç olarak tanımlanan savaş dönemlerinde kadınlara yönelik cinsel istismar, tecavüz ve diğer şiddet eylemleri ne yazık ki hâlâ bir savaş aracı olarak kullanılmaktadır (Tulumtaş ve Şimşek, 2024). Bu bağlamda bölgesel, yerel ve küresel düzeyde güvenlik, barış ve istikrarın sağlanması; kız çocukları ve kadınların korunması, dolayısıyla insan haklarının güvence altına alınması açısından kritik bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda kadınlara yönelik her türlü şiddetin sona erdirilmesi ve savaş aracı olarak kullanılmalarının önlenmesi de büyük önem taşımaktadır (Tulumtaş ve Şimşek, 2024: 348).

III. GAZZE'DE ÇOCUK HAKLARININ İHLALİ

Çocuklar, kırılgan ve savunmasız yapıları nedeniyle özel koruma ve desteğe gereksinim duymaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de diğer uluslararası sistemler gibi, çocukları işkence, insanlık dışı veya onur kırıcı muameleye karşı özel olarak koruma altına almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) taraf olan devletler, yetki alanlarındaki bireylerin yalnızca kamu otoriteleri tarafından değil, herhangi bir kişi tarafından işkence veya kötü muameleye maruz kalmasını engellemekle yükümlüdür. Çocuklar söz konusu olduğunda işkence ve kötü muamelenin etkileri çok daha ağır sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle AİHM içtihadına göre devletler, çocukların korunmasını sağlamak amacıyla gerekli yasal düzenlemeleri yapmak, önleyici tedbirleri hayata geçirmek ve etkili soruşturmalar yürütmekle sorumludur. Devletlerin hem hukuki hem de insani boyutları içeren bu yükümlülükleri yerine getirmesi, çocuk haklarının korunması açısından kritik bir rol oynamaktadır (Eren, 2024: 217).

Çocuk haklarının korunmasına yönelik oluşturulan uluslararası mekanizmalar, özellikle savaş ve çatışma ortamlarında hayati bir rol oynamaktadır. Tarih boyunca çocuk hakları yeterince anlaşılmamış veya korunmamış olsa da bu kavram insanlık açısından önemli bir ilerlemeyi temsil etmektedir. Çocuk haklarının nasıl şekillendiği, zamanla daha fazla tanınıp korunmasının nasıl sağlandığı araştırmada ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra, Gazze'deki çocukların karşılaştığı zorlukları anlamak, çocuklara yönelik hak ihlallerine dikkat çekmek ve uluslararası toplumu harekete geçmeye teşvik etmek araştırmanın temel unsurlarından biri-

dir. Ayrıca bu soruna yönelik çözüm önerileri sunulması da çalışmanın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır (Avcı, 2024: 564). BMÇHS, önsöz, üç ana bölüm ve toplam 54 maddeden oluşmaktadır. Önsöz kısmında, BM'nin temel ilkelerine, insan hakları sözleşmelerine ve bildirilerine referans verilerek, çocukların özel bakım ve korunma gereksinimine vurgu yapılmıştır. Sözleşmenin dayandığı dört temel ilke; ayrımcılık yapmama (Madde 2), çocuğun yüksek yararını gözetme (Madde 3/1), yaşam, hayatta kalma ve sağlıklı gelişim hakkı (Madde 6) ile çocuğun görüşlerinin dikkate alınması hakkı (Madde 12) şeklinde belirlenmiştir. BMÇHS, geleneksel insan hakları sınıflandırmasının aksine, çocuk haklarını koruma, önleme, sağlama ve katılım temelinde ele alan bütüncül bir yaklaşım benimsemektedir. Bu kapsamlı bakış açısı, tüm hak gruplarına eşit öncelik tanımakta ve hakları çocuğun üstün yararı doğrultusunda değerlendirmektedir (Algan, 2021, Aktaran: Avcı, 2024: 567). Ancak, çocuk hakları uluslararası düzeyde kabul görmesine rağmen, uygulamada ciddi eksiklikler bulunmaktadır (Avcı, 2024: 572).

Çocuk haklarının korunmasını amaçlayan çeşitli uluslararası sözleşmeler yürürlüktedir. Bunlar arasında en önemlileri; 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve ek protokolleri, 1965 tarihli Irk Ayrımcılığının Önlenmesine Dair Sözleşme, 1979'da kabul edilen ve 1999'da ek protokollerle genişletilen Kadın ve Çocuk Haklarına İlişkin BM Sözleşmeleri (CEDAW), 1984 ve 2002 yıllarında yürürlüğe giren İşkence ve İnsanlık Dışı Muameleye Karşı BM Sözleşmeleri ile Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 1930, 1973 ve 1999 yıllarında çocuk işçiliğiyle mücadele kapsamında kabul ettiği sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler, çocukların ayrımcılığa uğramaması, kötü muameleden korunması ve sağlıklı bir ortamda gelişimini sürdürebilmesi için önemli yasal dayanaklar sağlamaktadır (Avcı, 2024:567).

2004 yılında kabul edilen Filistin Çocuk Yasası, uluslararası çocuk koruma mekanizmalarına ek olarak hayata geçirilmiş ve Çocuk Hakları Sözleşmesi ile birleştirilmiştir. Bu yasa kapsamında, çocukların fiziksel, cinsel ve psikolojik istismara ve ihmale karşı korunması sağlanırken, aynı zamanda yetim, ailesinden ayrılmış ve kimsesiz çocuklara yönelik hizmetler sunulmaktadır (Snoubar ve Karataş, 2015). Tüm bu uluslararası çocuk koruma mekanizmalarına rağmen, Gazze gibi çatışma bölgelerinde çocuk haklarının ihlal edildiği gözlemlenmektedir.

Gazze'deki çocuklar, evrensel düzeyde tanınan haklara erişimde büyük engellerle karşılaşmaktadır. Artan siyasi çatışmalar ve güvenlik tehditleri, çocukların sağlıklı ve güvenli bir ortamda büyümelerini engelleyen başlıca faktörler arasındadır. Bu hak ihlalleri, uluslararası hukuk ve çocuk hakları sözleşmeleriyle be-

lirlenen standartların ciddi şekilde çiğnendiğini ortaya koymaktadır (Avcı, 2024: 563).

Bölgede yaşanan çocuk hakları ihlalleri hem insani hem de hukuki açıdan büyük endişe yaratmaktadır. Gazze'deki çocuklar, temel haklara erişimde sağlık hizmetlerinden mahrum kalma, eğitim olanaklarının kısıtlanması, fiziksel güvenlik tehditleri ve psikososyal gelişimlerine zarar veren olumsuzluklarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır (UNICEF, 2023; Migdad ve., 2025: 210). Bu bağlamda çocuklara yönelik ihlaller, uluslararası hukuk normlarının ihlali olarak değerlendirilmekte ve küresel düzeyde çocuk haklarına dair endişeleri artırmaktadır (Avcı, 2024: 570).

Göç olgusu ele alındığında, çocuklarla ilgili dikkat çekici istatistikler ortaya çıkmaktadır. UNICEF verilerine göre, 2005-2015 yılları arasında dünya genelinde göç eden çocuk sayısı 4 milyondan 9 milyona yükselerek iki katından fazla artmıştır. Ayrıca göç eden çocukların diğer çocuklara kıyasla okula gitmeme oranının 5 kat daha yüksek olduğu, her 10 çocuktan birinin çatışma bölgelerinde yaşadığı ve 400 milyondan fazla çocuğun aşırı yoksulluk içindeki bölgelerde hayatını sürdürmek zorunda kaldığı belirtilmektedir (UNICEF, 2018). Bu veriler, çocuk haklarının korunmasının sadece savaş bölgeleriyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda küresel bir soruna işaret ettiğini göstermektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin kabulü, çocuk haklarının korunması açısından önemli bir ilerleme sağlasa da tüm çocuk sorunlarını çözebilecek kesin bir mekanizma sunmamaktadır. Ozansoy'a (1999) göre, bu tür sözleşmeler tek başına küresel çocuk hakları sorunlarını ortadan kaldırmak için yeterli değildir. Gazze'de yaşanan son saldırılarda hayatını kaybeden çocuklar, bu sözleşmenin çocukların güvenliğini sağlama noktasında yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. İsrail'in saldırıları sonucunda Gazze'de çocukların yaşama hakkı ciddi bir tehdit altındadır (Avcı, 2024: 567).

Çocuk hakları yalnızca eğitim, sağlık ve korunma gibi temel hizmetlere erişimi değil; aynı zamanda bu hakların çocuğun üstün yararı ilkesine göre düzenlenmesini de içerir. BMÇHS'nin 3. maddesine göre, çocuklarla ilgili tüm eylem ve kararlarda çocuğun üstün yararı öncelikli bir ölçüt olarak gözetilmelidir. Bu ilke, çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminin korunmasını merkeze alır. Ancak Gazze'de süregelen çatışma ortamı, bu ilkenin ciddi şekilde ihlal edildiğini göstermektedir. Çocukların güvenli ortamlarda büyüme, yeterli beslenme, sağlık hizmeti alma ve psikososyal gelişim hakları sistematik olarak sekteye uğramaktadır (Avcı, 2024: 572).

Gazze'deki çocuklar, BMÇHS tarafından güvence altına alınan haklara erişimde ciddi engellerle karşılaşmakta ve sosyal, ekonomik, siyasi zorluklarla mücadele etmektedir. Uzun süreli çatışmalar, ekonomik krizler ve güvenlik tehditleri, çocukların temel haklarını kullanmasını kısıtlamaktadır. Sosyal açıdan bakıldığında, güvenli bir ortamda büyüme imkânından yoksun kalan çocuklar, eğitim olanaklarına ulaşamamakta ve oyun alanlarından mahrum kalmaktadır. Son yıllarda gerçekleşen İsrail saldırıları, Gazze'deki çocukları daha da savunmasız bir hale getirmiştir. Okulların bombalanması, eğitim hakkını tehdit ederken, yaşam alanlarının yıkılması çocukların sağlıklı gelişimini de olumsuz etkilemektedir. Bu durum, çocukların fiziksel ve psikolojik refahını doğrudan zedeleyerek, uluslararası sözleşmelerde yer alan temel hakların ihlal edildiğini göstermektedir (Sönmez ve Hocaoglu, 2024: 96-97; Yılmaz vd., 2024: 20-27).

İsrail'in gerçekleştirdiği saldırılar, çocukların yaşam hakkını doğrudan tehdit etmekte ve BMÇHS'nin sağlık ve güvenlik hakkına dair maddelerini ihlal etmektedir. Çocuk hastanelerinin hedef alınması, Gazze'deki çocukların sağlık hizmetlerine erişimini daha da zorlaştırmıştır. Rantisi Çocuk Hastanesi, Nasr Çocuk Hastanesi ve Şifa Hastanesi gibi sağlık kuruluşlarının vurulması, acil tıbbi müdahalelerin aksamasına ve çocukların tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinin sekteye uğramasına neden olmuştur. Bu durum, BMÇHS'nin sağlık hizmetlerine erişim konusundaki maddelerinin, Gazze'de pratikte uygulanmasının ne kadar zor olduğunu gözler önüne sermektedir. Özellikle uluslararası toplumun bu ihlallere karşı acil müdahalede bulunması gerekmektedir (Avcı, 2024: 568).

Bebekler, küçük çocuklar, hamile ve emziren kadınlar, gıdaya ve temel yaşam hizmetlerine erişimde ciddi zorluklar yaşamaktadır. Birleşmiş Milletler Filistin Mültecileri Yardım ve Çalışma Ajansı'na (UNRWA, 2025) göre, Kuzey Gazze'de iki yaşın altındaki her üç çocuktan biri akut yetersiz beslenme sorunu ile karşı karşıyadır (Al Jazeera, 2024). Gıda ve temiz suya erişim eksikliği, bilişsel gelişim geriliği, bağışıklık sistemi zayıflaması ve ölüm riski gibi ciddi sağlık sonuçlarına yol açmaktadır. Gazze'deki ebeveynlerin %85'i, çocuklarının en az bir gün boyunca yemek yiyemediğini bildirmiştir. Ayrıca binlerce bebek yeterli beslenme ve hijyen koşullarına erişemediği için hayati risk altındadır (Alokaily, 2024: 9).

Gazze'deki çocuklar, uzun süredir devam eden çatışmaların yarattığı travmatik deneyimlerle mücadele etmektedir. 7 Ekim'den önce bile, 2008'den bu yana gerçekleşen saldırılar sonucunda yaklaşık 816.000 çocuğun travmaya bağlı Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek (RSPSD) ihtiyacı olduğu tahmin edilmekteydi. 2022'de Save the Children kuruluşu tarafından yapılan araştırmada, çocukların

%84'ünün korku, %78'inin yas duygusu yaşadığı rapor edilmiştir. Bu travmalar; alt ıslatma (%80), dil ve iletişim zorlukları (%60), saldırgan davranışlar, kendine zarar verme (%60) ve intihar düşünceleri (%55) gibi ciddi psikolojik sorunlara yol açmıştır (Mason, 2022: 16-20).

7 Ekim'den sonra ise Gazze'deki 1,2 milyon çocuğun neredeyse tamamının RSPSD ihtiyacı olduğu tahmin edilmektedir (UNICEF, 2024a). Çocukların yaşadığı yoğun stres ve travma, onların psikososyal gelişimini ciddi şekilde tehdit ederken, uzun vadeli ruh sağlığı sorunlarına yol açma riski taşımaktadır. Bu durum çocuk hakları açısından büyük bir ihlal olup, uluslararası toplumun acil müdahale gerekliliğini ortaya koymaktadır.

UNICEF'e göre, (2024b) Nisan ayı itibarıyla en az 12.320 çocuk yaralanmıştır. Yaralanan çocuklar, ailelerinin veya bakım verenlerin yeterli kaynaklara sahip olmaması nedeniyle ölüm, yeniden yaralanma ve fiziksel ihlaller açısından büyük risk altındadır. Çocuklar ayrıca, bacaklarını kaybetme gibi ağır yaralanmalar ile karşı karşıya kalmaktadır. Binden fazla çocuk, bir ya da iki bacağını kaybetmiş ve bu ameliyatların çoğu anestezi olmadan gerçekleştirilmiştir. Gazze'de protez hizmetleri sunulamadığı için bu çocuklar yaşamlarını büyük zorluklarla sürdürmektedir (WHO, 2024; Aktaran: Demir vd., 2024: 13-16).

Gazze'deki çocuklarda, savaşın etkilerini yaş gruplarına göre farklı şekillerde deneyimlemektedir. Üç yaşından küçük bebeklerde huzursuzluk, uyku sorunları, iştah kaybı ve anneden ayrılmaya karşı aşırı direnç görülmektedir. Üç ile altı yaş arasındaki çocuklarda alt ıslatma, parmak emme, konuşma bozuklukları ve saldırganlık gibi belirtiler gözlemlenmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda karanlıktan veya canavarlardan korkma, savaşla ilgili abartılı öyküler anlatma ve savaşla ilgili sürekli sorular sorma gibi travma belirtileri yaygındır. Okul çağındaki çocuklarda dikkat eksikliği, kâbuslar, okul başarısında düşüş ve travmatik olayları tekrar yaşama gibi semptomlar ortaya çıkabilmektedir (Gözübüyük vd., 2015: 326).

Çatışmada tüm aile bireylerini kaybeden çocuk hastaların zaten savunmasız olan konumları daha da tehlike altına girmiştir. Hekimler, hayatı tehdit edebilecek ameliyatlar da dahil olmak üzere tedavi süreçlerinde, kimsesiz çocuk hastaların yasal vasileri bulunmadığı için onay alamamış ve bu durum, çocukların en iyi şekilde korunmasını zorlaştırmıştır. İsrail'in yaralılarından ve cesetlerden organ çaldığı iddiaları göz önüne alındığında, kayıp çocuk sayısındaki artış daha da kaygı verici hale gelmektedir. Çocukların her durumda her türlü zarardan korunması gerekmektedir. 2022 yılında dünya genelinde her sekiz kişiden biri obezite ile

mücadele ederken, Gazze’de çocuklar hayvan yemini öğütüp tüketmek zorunda bırakılmıştır. Dünyada gereksiz su tüketimi artarken, Gazze’de çocuklar temiz içme suyuna ulaşamamıştır. Üstelik tüm dünyanın gözü önünde Gazze’deki çocuklar açlıktan hayatını kaybetmiş ve kaybetmeye devam etmektedir (Anadolu Ajansı, 2024).

Çatışma ortamlarında çocuklar hayatlarını kaybedebilir, yaralanabilir, sakat kalabilir, hastalıklara yakalanabilir ve cinsel istismara maruz kalabilir. Ayrıca psikolojik ve duygusal olarak ciddi etkiler yaşayarak zorla çocuk asker olarak kullanılabilirler. Çocuk hastalıkları ve ölümleri savaşın doğrudan etkisi olduğu gibi, bulaşıcı hastalıklar, temiz su kaynaklarına erişim eksikliği ve yetersiz beslenme gibi ikincil etkiler nedeniyle de artmaktadır. Çocuk haklarının korunması için uluslararası toplumun daha etkili adımlar atması kaçınılmazdır.

SONUÇ

Gazze ve diğer çatışma bölgelerinde çocuk hakları ihlallerinin önlenmesi için uluslararası toplumun daha etkili ve bağlayıcı politikalar oluşturması zorunludur. Mevcut sözleşmeler ve protokoller, uygulanabilir ve denetlenebilir mekanizmalarla desteklenmediği sürece, çocukların korunması konusunda istenilen düzeyde başarı sağlanamayacaktır. Bu nedenle uluslararası kurumların çocuk haklarını güvence altına alacak daha somut adımlar atması gerekmektedir.

Uluslararası İnsancıl Hukuk, silahlı çatışmaların olumsuz insani etkilerini azaltmayı hedefleyen bir dizi hukuki prensipten oluşur. Bu ilkelerin temel amacı, savaşın etkilerini insancıl bir bakış açısıyla hafifletmek ve savaşa doğrudan dahil olmayan kişileri korumaktır. Diğer bir deyişle, insancıl hukukun amacı savaşın tamamen ortadan kaldırılmasından ziyade, savaşın neden olduğu zararları sınırlamaktır. Savaşların önlenemediği bir dünyada, en azından bu zararların hukuki anlamda denetim altına alınması gerektiği anlayışı, insancıl hukukun oluşmasına yol açmıştır (Süer, 2024).

Bu durum ciddi bir ikilem yaratırken, ortaya çıkan boşluk uluslararası dayanışma ile doldurulmaya çalışılmaktadır. Kızılhaç, Kızılay gibi kuruluşlar bu dayanışma işlevini yerine getirmeye çalışsa da etkinlikleri yeterli görülmemektedir. BM başta olmak üzere uluslararası örgütlerin bu alanda daha aktif rol alması, ayrıca ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının da dayanışma ağında yer alması gereklidir (Karataş, 1999: 17-19). Bu dayanışma çerçevesinde, engelli çocuklara yönelik koruma politikalarının uygulanması, sağlık, psikolojik ve fiziksel rehabilitasyon hizmetlerinin artırılması, ayrıca savaş bölgesinde güvenli kabul edilen yerlerin

ve rehabilitasyon merkezlerinin korunması amacıyla çatışma tarafları arasında zorunlu anlaşmalar yapılmalıdır (Snoubar ve Karataş, 2015: 13).

Gazze’de yaşanan savaş, çocuk haklarının sistematik olarak ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Uluslararası toplumun harekete geçmesi ve Gazze’deki çocukların temel haklarına erişimini sağlamak için etkili adımlar atması gerekmektedir. Bir yaşın altındaki çocuklar için anne sütü ile beslenmenin teşvik edilmesi ve anne veya bakıcı ile yeterli fiziksel temasın sağlanması gerekmektedir. Bir ila dört yaş arasındaki çocukların gelişimi için oyun büyük önem taşır, bu nedenle aileleri ve akranlarıyla oyun oynayabilecekleri ortamlar sunulmalıdır. Beş ila on yaş grubundaki çocuklar için ise müzik, dans, resim, şarkı söyleme ve hikâye anlatma gibi yaratıcı etkinliklere katılabilecekleri alanlar oluşturulmalıdır. On bir ile on yedi yaş grubundaki çocukların akran ilişkileri ve liderlik konusunda desteklenmesi gerekmektedir. Spor, sosyal projeler ve kültürel uyum çalışmaları çocukların gelişimi için kritik öneme sahiptir (World’s Children, 2005; Gözübüyük vd., 2015).

Bugün, silahlı çatışmalar çocuk sağlığı açısından büyük bir halk sağlığı sorunu oluşturmakta ve bu durum, Eglantyne Jebb’in “*Her savaş çocuklara karşı savaştır*” sözünde vurgulandığı gibi, çocukları doğrudan etkilemektedir. Çatışmalardan etkilenen bölgelerde yaşayan çok sayıda çocuk olmasına rağmen, bu çatışmaların çocuklar üzerindeki etkilerinin tam olarak değerlendirilmesi, bu etkilerin inceliklerinin anlaşılması ve hafifletilmesi için hala önemli bilgi eksiklikleri bulunmaktadır. Silahlı çatışmaların çocuk sağlığı üzerindeki yıkıcı etkilerine dair kanıtlar eksiktir. Uluslararası hukuk, çocuk haklarının korunmasını sağlamaya yönelik sözleşmelerle çocukların asker olarak kullanılmasının yasaklanmasını ve savaş ortamlarında korunmalarını güvence altına almaktadır. Bu yasalara uygun politikaların geliştirilmesi ve uygulanması önemlidir. Ayrıca sivil toplum, insani yardım kuruluşları ve uluslararası örgütler, bu politikaların hayata geçirilmesinde destek olmalıdır. Bu politikaların, kadınlar ve çocuklar için cinsel şiddete karşı koruma sağlamaya yönelik yaptırımlar içermesi de gereklidir (Irmak ve Piyal, 2023: 694).

Uluslararası örgütler, Gazze’deki durumu raporlarken aynı zamanda acil ve kalıcı bir ateşkes çağrısında bulunmaktadır. UNICEF (2023), Gazze’deki engelli çocuk sayısındaki artışı vurgulayarak, acil ve sürdürülebilir bir insani ateşkese duyulan ihtiyacı dile getirmektedir. Bunun yanı sıra, BM Güvenlik Konseyi, DSÖ, BM Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA), İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (BMİHYK), Uluslararası Adalet Divanı, Uluslararası Engelliler İttifakı ve sivil toplum örgütleri, bu acil ateşkes

çağrılarını desteklemektedir. Ancak yaptırım gücü bulunmayan bu çağrılar, İsrail tarafında etkili bir karşılık bulmamaktadır (Karaca ve Serdar, 2024: 181).

Ancak Gazze’de yaşanan hak ihlallerine karşı etkili uluslararası müdahalelerin gerçekleştirilememesi, sadece insani veya politik zafiyetlerden değil, aynı zamanda yapısal düzeydeki hukuki engellerden de kaynaklanmaktadır. Özellikle BM Güvenlik Konseyinde daimi üyelerin sahip olduğu veto yetkisi, insan hakları ihlallerine ilişkin kararların alınmasını çoğu zaman imkânsız hâle getirmektedir. Bu durum Gazze örneğinde açıkça görülmekte; İsrail’e yönelik yaptırım kararları, bu ülkelerden birinin vetosu ile engellenebilmektedir. Uluslararası toplumun, veto mekanizmasının, insan hakları ihlalleri söz konusu olduğunda sınırlandırılması yönünde daha kararlı adımlar atması, çocuğun üstün yararı ve kadın haklarının korunması açısından büyük önem taşımaktadır (Doyle ve Sambanis, 2006; Luck, 2006; GCR2P, 2021).

DSÖ, sivil yaşamlar üzerindeki olumsuz etkileri azaltmada önemli rol oynayan dört ana alanı şu şekilde tanımlamaktadır: uluslararası sağlık düzenlemelerinin ulusal seviyede uygulanmasını kolaylaştırmak, sağlık altyapısına yönelik saldırıları sona erdirmek, sağlık tesislerinin güvenliğini temin etmek ve hayati sağlık hizmetlerine erişimi sağlamak (Ben Saad, 2024: 13).

Uluslararası insancıl hukuk, savaşın etkilerini hafifletmeyi amaçlasa da, mevcut krizler bu hukukun uygulanabilirliğini ve etkinliğini sorgulamamıza neden olmaktadır. Küresel toplumun, çocukları, kadınları ve sivilleri etkin şekilde koruyacak **bağlayıcı politikalar oluşturması ve uygulaması** gerekmektedir. Savaş mağduru çocukların korunması, temel haklarına erişimin sağlanması için yalnızca insani yardımlar yapılması değil, **uluslararası hukukun etkin uygulanmasını sağlayacak yaptırım mekanizmaları** geliştirilmelidir. UNICEF, BM Güvenlik Konseyi ve Uluslararası Ceza Mahkemesi gibi kurumların sürdürülebilir ateşkesin sağlanması için yaptırım gücüne sahip politikalar oluşturması zorunludur.

Engelli çocuklar ve savaş mağdurlarının rehabilitasyonu için güvenli bölgeler oluşturulmalı, sağlık hizmetlerine engelsiz erişim sağlanmalı ve savaş ortamlarında kadınlar ile çocukların maruz kaldığı cinsel şiddete karşı etkin denetim mekanizmaları kurulmalıdır. Tüm bu süreçlerde **yerel ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının koordinasyonu artırılarak**, insani yardımların hızlı ve kesintisiz ulaşması için yeni stratejiler geliştirilmelidir. Savaşın yıkıcı etkileri karşısında uluslararası hukukun etkin bir şekilde işletilmesi, çocukların, kadınların ve tüm savaş mağdurlarının korunmasında hayati bir gerekliliktir.

KAYNAKÇA

ACAPS. (2024). Impact Of The War In Gaza On The Sexual And Reproductive Health And Health Rights Of

Women And Girls. 20 Şubat 2025 tarihinde ACAPS sitesi: https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20240503_ACAPS_Palestine-_Impact_of_the_war_in_Gaza_on_the_SRH_and_health_rights_of_women_and_Girls.pdf adresinden alındı.

Al Jazeera. (2024). Over 13,000 Children Killed in Gaza, Others Severely Malnourished: UNICEF. 20 Haziran 2025 tarihinde Al Jazeera sitesi: <https://www.aljazeera.com/news/2024/3/17/over-13000-children-killed-in-gaza-others-severely-malnourished-unicef> adresinden alındı.

Anadolu Ajansı. (2024). Açlıkla Mücadele Eden Gazze'nin Kuzeyindeki Filistinliler, Hayatta Kalmak İçin “Hayvan Yemi” Tüketiyor. 26 Şubat 2025 tarihinde Anadolu Ajansı sitesi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/acikla-mucadele-eden-gazzenin-kuzeyindeki-filistinliler-hayatta-kalmak-icin-hayvan-yemi-tuketiyor/3122095> adresinden alındı.

Alokaily, F. (2024). War and Health Crisis in Gaza. *Saudi Medical Journal*, 45(1), 9.

Arı, T. (2012). *Geçmişten Günümüze Ortadoğu*, İstanbul: MKM Yayınları.

Avcı, A. (2024). Çocuk Haklarının Gölgesinde Gazze'nin Unutulan Çocukları. *Ombudsman Akademik*, Özel Sayı 2 (Gazze), 562-586.

Ben Saad, H. (2024). Urgent Humanitarian Appeal: Protecting The Lives Of Women And Children İn The Gaza Strip. *Journal of Public Health Research*, 13(1).

Demir, P., Uzar, İ., ve Topçu, İ. (2024). 7 Ekim 2023 Sonrası İsrail İşgalinin Gazze Sağlık Sistemine Etkilerinin Biyoetik Ve Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 29(Special Issue on Gaza), 11-21.

Deputy, S. R., Khakoo, Y., ve Gospe, S. M. (2022). Adverse Effects of War and Armed Conflict on Children. *Pediatric Neurology*, 130, 69-70.

Derince, D. (2019). Suriyeli Mülteci Çocuklar Özelinde Savaş Mağduru Çocuklar Ve Çocuk Sağlığı Sorunları. *Bandırma Onyedİ Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 57-70.

Dinçer, Y., ve Erciyas, Ş. K. (2022). Savaş ve Kadın Sağlığı. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi - Özel Konular*, 8(2), 15-20.

Doyle, M. W., ve Sambanis, N. (2006). *Making War And Building Peace: United Nations Peace Operations*. Princeton: Princeton University Press.

Eren, E. Y. (2024). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadında Çocukların İşkence ve Kötü Muameleden Korunması*, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(2), 217-256.

Fokus Women. (2015). Post war trends in child marriage: Sri Lanka (Briefing paper). 17 Mart 2025 tarihinde Fokuw Women: <https://www.girlsnotbrides.org/learning-resources/resource-centre/post-war-trends-in-child-marriage-sri-lanka> adresinden alındı.

Global Centre for the Responsibility to Protect. (2015). Failure to protect: Syria and the UN Security Council (Occasional Paper No. 2). 20 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.globalr2p.org/publications/failure-to-protect-syria-and-the-un-security-council/> adresinden alındı.

Gözübüyük, A., Duras, E., Dağ, H., ve Arıca, V. (2015). Olağanüstü Durumlarda Çocuk Sağlığı. *Journal of Clinical and Experimental Investigations*, 6(3), 324–330. <https://doi.org/10.5799/ahinjs.01.2015.03.0544>

Guterres, A. (2018). *Kadın Hakları Açısından Dünya Bir Dönüm Noktasında*, Birleşmiş Milletler. 11 Mart 2025 tarihinde <http://www.un.org.tr/kadin-haklari-acisindan-dunya-bir-donum-noktasinda/> adresinden alındı.

Hamamra, B., Mahamid, F., ve Bdier, D. (2025). Surviving trauma: Gazan Women's Mental Health During Genocide. *Discover Public Health*, 22(1), 1-9.

Irmak, Z., ve Piyal, B. (2023). Savaş ve Silahlı Çatışmalarda Çocuk Sağlığı. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 10(4), 689-695. <https://doi.org/10.52880/sagakaderg.1292499>

Islam, M. M., ve Gagnon, A. J. (2016). Use of Reproductive Health Care Services Among Urban Migrant Women in Bangladesh. *BMC Women's Health*, 16(15).

İncili, Ö. F., ve Karagöz, N. (2023). İsrail'in Kuruluş Süreci ve Sonrasında Filistin'de Nüfus, Alansal Değişim ve Göç. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 12(4), 456-480.

Kadir, A., Shenoda, S., Goldhagen, J., Pitterman, S., Suchdev, P. S., Chan, K. J., ... ve Arnold, L. D. (2018). The Effects of Armed Conflict on Children. *Pediatrics*, 142(6), e20182586. <https://doi.org/10.1542/peds.2018-2586>

Karaca, Z. E., ve Serdar, M. (2024). Gazze'de engelli olmak: Sorunlar, İhtiyaçlar Ve Uluslararası Örgütler Bağlamında Bir Durum Değerlendirmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2024(87), 179–193.

Karanfiloğlu, M. (2019). Savaş, Kadın, Çocuk ve Göç Üzerine: Suriye Örneği. *Muhakeme Dergisi*, 2(1), 99-124.

Karataş, K. (1999). Savaş ve Sosyal Hizmetler. *Ufkun Ötesi Aylık Dergi*, 3, 17–19.

Luck, E. C. (2006). *UN Security Council: Practice and Promise*. Routledge.

Mason, C. (2022). Trapped: The Impact of 15 Years of Blockade on the Mental Health of Gaza's Children. 20 Şubat 2025 tarihinde Save the Children sitesi: <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/trapped-the-impact-of-15-years-of-blockade-on-the-mental-health-of-gazas-children> adresinden alındı.

Migdad, M., El-Zenati, A., & Buheji, M. (2025). Reality of Gaza Health Sector During the 2023–2025 War. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 6(4), 210-218

Olğaç, K. (2024). Çatışma Bölgelerinde Anne Ve Çocuk Sağlığı: Filistin’de Sağlık Hizmetlerine Erişimin Önündeki Engeller. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 29(Special Issue on Gaza), 89-95.

Ozansoy, C. (1999). Öznesini arayan nesneler: Çocuk ve Çocuk Hakları. *TBB Dergisi*, 1, 39–62.

Özer, Ç. (2023). Uluslararası Politika Açısından Filistin Sorunu. *Külliye*, [Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. Yılı Özel Sayısı], 582-605.

Özservet, Y. Ç., ve Sirkeci, İ. (2016). Editörden: Çocuklar ve Göç. *Göç Dergisi*, 3(1), 1-4, 20 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.33182/gd.v3i1.552> adresinden alındı.

ReliefWeb. (2023). Relentless Attacks, Collapse of Health and Safety Systems Leave Gaza’s Women and Girls

Facing “Unthinkable Challenges”. 10 Mart 2025 tarihinde Reliefweb sitesi: <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/relentless-attacks-collapse-health-and-safety-systems-leave-gazas-women-and-girlsfacing-unthinkable-challenges> adresinden alındı.

Save the Children. (2019). Stop the War on Children: Protecting Children in 21st Century Conflict. 18 Şubat 2025 tarihinde Save the Children sitesi: <https://www.savethechildren.ca/wp-content/uploads/2019/02/REPORT-Stop-the-War-on-Children.pdf> adresinden alındı.

Sönmez, D., ve Hocaoglu, Ç. (2024). Gazze’de Psikososyal Destek Hizmetleri. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 29(Special Issue on Gaza), 96-104.

Süer, B. (2024). Silahlı Çatışmalarda İnsan Haklarının Korunmasında Yeni Bir Aktör Önerisi: Uluslararası İnsancıl Ombudsman (Gazze Örneği), *Ombudsman Akademik*, (Özel Sayı 2 (Gazze)), 431-459.

Snoubar, Y., ve Karataş, K. (2015). Bir Sakatlık Nedeni Olarak Savaş, Çatışmalar ve Engelli Çocukların Hakları: Filistin Örneği. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 14(1), 1–14.

Tulumtaş, Ö. S., ve Şimşek, E. (2024). Göç ve Savaş Bağlamında Kadın Sağlığı. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(2), 341–353.

TRT Haber. (2023). İsrail Çeşitli Bahanelerle Filistinli Çocukları Gözaltına Alıyor. 15 Mart 2025 tarihinde TRT

Haber sitesi: <https://www.trthaber.com/haber/dunya/israil-cesitli-bahanelerle-filistinli-cocuklari-gozaltina-aliyor-814305.html> adresinden alındı.

UNICEF. (2018). Children Uprooted. 17 Nisan 2025 tarihinde UNICEF sitesi: <https://www.unicef.org/children-uprooted> adresinden alındı.

UNICEF. (2023). The state of the world’s children 2023: For every child, vaccination. 20 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children-2023> adresinden alındı.

UNICEF. (2024a). *State of Palestine Appeal Humanitarian Action for Children 2024*. 12 Mart 2025 tarihinde <https://www.unicef.org/appeals/state-of-palestine> adresinden alındı.

UNICEF. (2024b). *State of Palestine Humanitarian Situation Report, Mid-Year 2024*. 12 Mart 2025 tarihinde <https://www.unicef.org/documents/state-palestine-humanitarian-situation-report-midyear-2024> adresinden alındı.

UNRWA. (2024). Mental Health and Psychosocial Support in Gaza: Analysis After 300 Days of War. 20 Şubat 2025 tarihinde UNRWA sitesi: https://www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/22.8.24_mhps_300_day_report_final.pdf adresinden alındı.

UN Women. (2024). Scarcity and Fear: A Gender Analysis of The Impact of The War in Gaza on Vital Services Essential to Women's and Girls' Health, Safety, and Dignity – Water, Sanitation and Hygiene (WASH). 20 Şubat 2025 tarihinde UN Women sitesi: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-04/gender-alert-gender-analysis-of-the-impact-of-the-war-in-gaza-on-vital-services-essential-to-womens-and-girls-health-safety-en.pdf> adresinden alındı.

WHO. (2023). Women and Newborns Bearing the Brunt of the Conflict in Gaza, UN Agencies Warn. 11 Mart 2025 tarihinde WHO sitesi: <https://www.who.int/news/item/03-11-2023-women-and-newborns-bearing-the-brunt-of-the-conflict-in-gaza-un-agencies-warn> adresinden alındı.

WHO. (2024). Hostilities in the Occupied Palestinian Territory (oPt): Public Health Situation Analysis (PHSA).

26 Nisan 2025 tarihinde Reliefweb sitesi: <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/public-health-situation-analysis-phsa-hostilities-occupied-palestinian-territory-opt-23-september-2024> adresinden alındı.

Yılmaz, M., Orhan, H., Cantürk, C., Özgür, S., Tekşen, R., Hacıoğlu, F., & Sok. (2024). *Filistin'de Çocuk Olmak*. Yetim Vakfı. *İstanbul*. <https://yetimvakfi.org.tr/public/publish/0/15/filistinde-cocuk-olmak.pdf> adresinden alındı.